



DRUKWERK

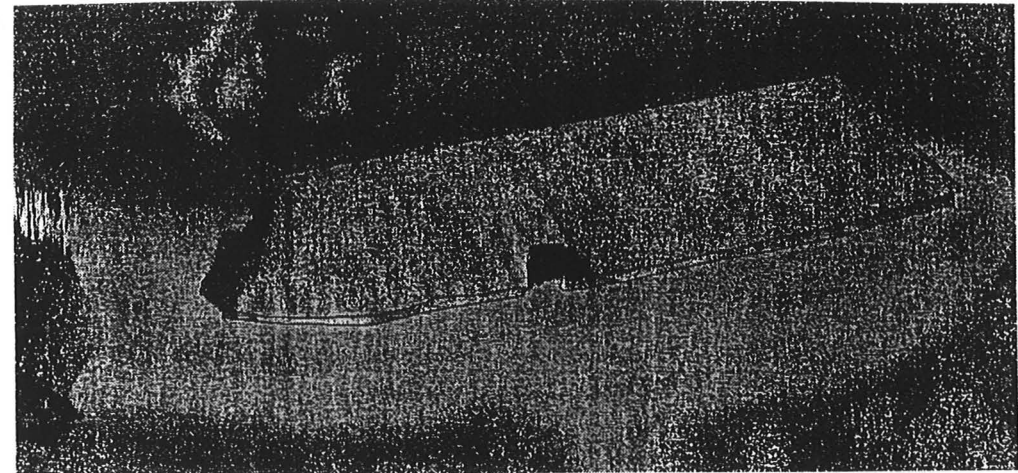
REDACTIE RENUS
Geregracht 50
2311 PB LEIDEN

PORT BETAALD
LEIDEN

'RENUS'

MEDEDELINGENBLAD VAN DE

A.W.N. AFD. RIJNSTREEK



Een reconstructie van een boerderij uit de bronstijd op basis van een in Noordwijk gevonden plattegrond. (tekening M. Kosian).

Nota Bene: de eerste lezing is op maandag 27 oktober!

1997 - 3

Renus is een uitgave van de afdeling Rijnstreek van de Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland (A.W.N.) en verschijnt tenminste tweemaal per jaar. Oplage 200 stuks. Redactie: P.J.M. de Baar. Redactieadres: Geregracht 50, 2311 PB Leiden (werkruimte Rijnstreek).

Gegevens uit *Renus* mogen worden overgenomen, mits met voldoende bronvermelding, en er een kopie van het artikel, waarin gegevens uit *Renus* werden verwerkt, aan de redactie wordt gestuurd.

+++++

Vondstmeldingen

Als u iets gevonden heeft, waarvan u denkt dat het van belang kan zijn, of als u weet dat anderen vondsten hebben gedaan, belt u dan a.u.b. met een van de volgende mensen:

Dick van der Kooij, Welterdreef 93, 2253 LJ Voorschoten, tel. 071-5764072

Leo den Hollander, Coornhertstraat 55, 2332 AP Leiden, tel. 071-5312172

Suus Sprey, Burg. Visserpark 14, 2405 GR Alphen a/d Rijn, tel. 0172-494986

Ook houden wij ons aanbevolen voor melding van plaatsen waar graafwerkzaamheden plaats (gaan) vinden. Help mee het bodemarchief te redden: een kleine vondst kan het begin van iets belangrijks zijn!

Meehelpen met de opgravingen?

Heeft u belangstelling om actief deel te nemen aan het veldwerk, dan kunt u in de veldwerk-agenda zien welke projecten in uitvoering zijn of binnenkort zullen komen. Voor de precieze gegevens over plaats en tijd kunt u de bovenstaande telefoonnummers bellen. Met nadruk wordt erop gewezen, dat ervaring absoluut niet vereist is.

Restaureren, tekenen en vondstverwerking

Deze werkzaamheden vinden plaats in onze werkruimte, Geregracht 50 te Leiden, elke maandag (behoudens als er een lezing is) vanaf 20.00 uur.

Opgave nieuwe leden

Nieuwe leden kunnen zich aanmelden bij de Ledenadministratie van de A.W.N., Postbus 714, 3170 AA Poortugaal. Het gewone lidmaatschap kost f 70,- per jaar. Leden ontvangen zesmaal per jaar het tijdschrift *Westerheem*. Nieuwe leden worden persoonlijk uitgenodigd voor een eerste kennismaking met de afdeling.

Beste lezer,

Nu ook de andere bladeren beginnen te vallen, dwarrelt deze *Renus* op uw mat. Uw aandacht meer dan waard, want deze *Renus* staat vol met aardige artikelen, samengesteld en geschreven door het enthousiaste redactieteam, bestaande uit Piet de Baar, Eric van der Kuijl en Gijsbert Jansen.

Mocht u deze namen kennen, maar niet weten welk gezicht daarbij hoort, dan helpt deze *Renus* u verder. De veldwerkcoördinatoren, redactielid Piet de Baar en de bestuursleden staan met naam en "tronie" in dit blad! Weet u meteen door wie u over een poosje benaderd kunt worden voor een bijdrage voor de volgende *Renus*! Misschien wel om u te vragen waar uw liefde voor de archeologie begonnen is, zoals in dit nummer door Leo den Hollander wordt verteld, of om een door u gelezen boek in de rubriek "Archeo-bookreview" te bespreken.

Naast dit alles vindt u in deze *Renus* ook nog de lezingen voor het komende seizoen en de tekst van een aantal krantekunsten waarin over onze afdeling of een opgraving in onze regio wordt geschreven.

Kortom, genoeg leesvoer voor een vroege herfstavond, lijkt me!

Ernst Sprietsma,
Voorzitter.

LEZINGENPROGRAMMA AFDELING RIJNSTREEK NAJAAR 1997

Maandag 27 oktober:

De sarkofaag van Simpelveld terug in Zuid-Limburg.

Nu het Rijksmuseum van Oudheden (RMO) in Leiden verbouwd wordt, zijn er allerlei tentoonstellingen, en niet alleen in het RMO zelf. De Romeinse sarkofaag van Simpelveld is tijdelijk vanuit het RMO terug naar de streek waar hij gevonden is, Zuid-Limburg, en wel in het Bonnefantenmuseum in Maastricht. De sarkofaag met het beeldhouwwerk aan de binnenkant is een uniek stuk: in de hele Romeinse wereld is er geen tweede bekend die dat heeft. En het is een mysterie waarom deze askist - want dat is het - zo groot moest zijn. In het Bonnefanten is men zo blij met zijn komst, dat de hele archeologische afdeling op zijn kop gaat. Conservator dr. Marjorie de Grooth en tentoonstellingmaker drs. Evert van Ginkel bouwen er een grote tentoonstelling omheen over rijke Romeinse begravingen. De

titel is *Een huis voor altijd* en de tentoonstelling duurt van 12 december 1997 tot en met 1 december 1998. Marjorie de Grooth geeft voor ons een lezing over dit onderwerp op maandag 27 oktober.

Slim prehistorisch gebruik van het kustmilieu.

Wateringen 4 en het midden-neolithicum in het Hollands kustgebied, zo heet deze lezing van Daan Raemaekers officieel. Raemaekers is verbonden aan de nieuwe archeologische faculteit van de Leidse universiteit. In 1994 heeft die universiteit de midden-neolithische nederzetting van Wateringen 4 opgegraven. Allerlei dieren- en plantenresten zijn prachtig bewaard. Daardoor biedt deze opgraving een prima startpunt voor een tocht door de bewoningsgeschiedenis van onze streek. Het hele Hollandse kustgebied tijdens de late steentijd komt aan bod, en speciaal die culturen die schuilgaan achter academische namen als Hazendonk 3 en Vlaardinger-groep zullen door de spreker tot leven worden gewekt. Hij spreekt erover op maandag 24 november.

Noordwijk: de oudste boerderij van West-Nederland.

In Noordwijk is de afgelopen tijd een heel bijzondere boerderij ontdekt, uit de vroege bronstijd. De boerderij zelf, vergaan zonder andere sporen aan de oppervlakt dan een enkele potscherf, liet in de bodem haar complete plattegrond na in de vorm van verkleuringen. Op grond van die verkleuringen is het mogelijk het gebouw tot in nauwkeurige details weer voor onze ogen te toveren. Henk van der Velde van de Rijksdienst van het Oudheidkundig Bodemonderzoek groef er op (samen met provinciaal archeoloog Robert van Heeringen). Hij komt erover vertellen op maandag 19 januari 1998.

Zie ook verder in de *Remus* voor meer informatie.

Plaats van de lezingen: Gemeentearchief van Leiden, Boisotkade 2a. Aanvang 20.00 u. Toegang gratis.

STELLEN ZICH AAN U VOOR:

Dick van der Kooij (1942) is veldwerkcoördinator van onze afdeling en oudvoorzitter. Beroepsmatig was hij wetenschappelijk assistent bij het NIAS, een onderdeel van de KNAW (Koninklijke Nederlandse Academie van Wetenschappen). Zijn passie voor de archeologie was al jong aanwezig als gymnasiast. Een familielid was hoofd van de Oudheidkundige Dienst van Nederlands-Indië en zorgde ervoor dat een toen nog jonge Dick mee kon doen aan opgravingen van het IPP te Amsterdam. Hierna maakte hij een aanvang met een studie Egyptologie. Dick is dus in feite terug bij zijn leest en koestert een oude liefde, die voor het vak archeologie.



Dick



Piet



Suus

Piet de Baar (1951) is eindredacteur van ons verenigingsblad *Remus*. Van beroep archivaris en werkzaam bij het Gemeentearchief van Leiden en Zoeterwoude. De archeologie ziet hij als het verlengstuk van zijn werk. Het wroeten in de aarde rekt hij niet echt tot zijn hobby, daarentegen steekt hij met veel enthousiasme en inzet graag zijn tijd in het zo noodzakelijke bronnenonderzoek.

Suus Sprey (1940) is veldwerkcoördinator van de afdeling, een functie die ze deelt met Dick van der Kooij. In het verleden heeft zij tevens een functie als algemeen lid in het bestuur bekleed. Na een akte MO-Geschiedenis is ze zich gaan toelleggen op de documentatie en registratie van de gegevens van de afdeling Rijnstreek. Haar passie voor het vak archeologie omschrijft ze simpelweg als het combineren van het lekker buiten bezig zijn en de interesse voor het verleden.

Ernst Sprietsma (1954) is onze voorzitter. Naast een niet onbelangrijke taak als huisvader, is hij dagelijks werkzaam als jurist bij de provincie Zuid-Holland. Als jongetje raakte hij diep onder de indruk van oude dingen, zoals fossielen. Via de AWN maakte hij kennis met de nalatenschap van 'oude' culturen. "Het gevoel dat je bekruipt, als je oude Romeinse scherven door je handen laat glijden, dat is fascinerend. De voorwerpen en vooral het verhaal van de mensen die deze voorwerpen gebruikt hebben, dat boeit mij".

Gijsbert Jansen (1952) is algemeen bestuurslid. In het dagelijks leven is hij werkzaam als sector-directeur onderbouw Voortgezet Onderwijs. Gijsbert doceert geschiedenis en aardrijkskunde. Het ontstaan van het landschap en de ontwikkeling ervan door de eeuwen heen fascineren hem. Het is duidelijk dat de voorliefde voor de archeologie en het feit dat Gijsbert geschiedenis en aardrijkskunde doceert niet zo maar overeenkomsten met elkaar vertonen.



Ernst



Gijsbert



Eric

Eric van der Kuijl (1969) is secretaris van de afdeling. In het dagelijks leven werkzaam als archeoloog, komt hij uiteraard veel in aanraking met het vakgebied. Hierdoor is het mogelijk goed op de hoogte te blijven van de nieuwste ontwikkelingen in het vakgebied, wat uiteraard goed van pas komt bij zijn functie als secretaris. "Archeologie biedt de mogelijkheid het ongeschreven verleden tastbaar te maken, waardoor je dikwijls voor nieuwe verrassingen komt te staan. Hierin schuilt een belangrijke en onaflatende uitdaging voor mij".

Leo den Hollander (1944) is penningmeester van de afdeling. In het dagelijks leven werkt hij als installatie-beheerder bij het Hoogheemraadschap van Rijnland. Zijn voorliefde voor de archeologie richt zich met name op een specifiek onderdeel, t.w. de bestudering van middeleeuws aardewerk. "Aardewerk is meestal de meest omvattende vondstcategorie, waardoor je er relatief veel informatie uit kunt halen". Daarom vindt hij het belangrijk om daar extra aandacht aan te besteden. Hierover meer even verderop in de *Remus*.

Eric van der Kuijl

Uit het leven van..... Leo den Hollander.

Leo den Hollander, reeds geïntroduceerd in het voorwoord, is sinds jaar en dag een vertrouwd gezicht binnen de vereniging. Leo heeft zich naast het meewerken op opgravingen vooral gericht op het middeleeuws aardewerk. Sinds een jaar of tien houdt hij zich bezig met het opstellen van een typonomie van het rood- en witbakkend aardewerk, geproduceerd in Zuid-Holland. Het ligt in zijn bedoeling om dit werk, dat inmiddels uitgegroeid is naar een catalogus van ruim 100 pagina's, ooit te publiceren. Zijn grootste wens is om zijn typonomie te kunnen integreren in het zogenaamde "Deventer-systeem". Dit is een gestandaardiseerde documentatie/registratie van aardewerk, verklaart hij.

Leo vertelt:

"Mijn eerste onderzoek was het Huis Dever ergens in het begin van de jaren tachtig. Toen ben ik eigenlijk begonnen met mijn eerste beschrijvingen van het aardewerk. Ik heb het aardewerk geïnventariseerd, gecatalogiseerd en getekend. Daarna volgde nog een aantal veelomvattende aardewerkcomplexen zoals Klein Poelgeest, Slot Teylingen, Kasteel Endegeest, Couvee en nog een aantal meer. Deze sites gaven mij een mooi totaalbeeld van wat er zoal lokaal vervaardigd werd op het gebied van aardewerk. Ik ontdekte ook overeenkomsten, met name in het zeventiende-eeuwse aardewerk. De aardewerkcomplexen die ik zojuist noemde bleken een aantal identieke vormen te bevatten. Maar neem bijvoorbeeld het complex Parmentier aan de Lammermarkt, opgegraven in 1989. Deze vindplaats leverde ons het afval van een pottenbakker uit het begin van de zeventiende eeuw. De pottenbakker had een breed assortiment, meer dan gebruikelijk bij de meeste

Leidse pottenbakkers. Het lijkt erop dat deze ambachtsman zich onder meer toegelegd had op de vervaardiging van roodbakkerend slibversierd aardewerk. Een mooi voorbeeld van vroege specialisatie, zou je kunnen zeggen (industrialisatie). Opvallend is dat de pottenbakker alles in twee gangen gebakken heeft, terwijl normaal gesproken veelal gebakken werd in één gang. De reden hiervoor ligt hoogstwaarschijnlijk in de sfeer van oerhollandse zuinigheid, namelijk een kostenbesparing op het gebruik van loodglazuur. Tevens kregen we zicht op de constructie van de oven door de vondst van delen van de ovenwand en het rooster. We vonden bovendien zogenaamde pennen en stapelmateriaal. Deze pennen bestonden uit langwerpige driehoekige witbakkende stukjes aardewerk. De vroegste vermelding van dergelijke pennen dateert uit circa 1640, wat overeenkomt met de datering van ons complex. Dergelijke pennen werden gebruikt bij het bakken van voornamelijk schotelgoed in afgesloten kokers. De pennen werden vanaf de buitenzijde door de aanwezige gaten van de kokerwand gestoken, zodat op de uiteinden ervan het aardewerk kon rusten tijdens het bakproces. Het stapelmateriaal bestond uit kapotte dakpannen, die tussen het aardewerk werden gelegd om het van elkaar gescheiden te houden. De dakpannen zitten onder het glazuur, dat van de produkten af is gedropen tijdens het bakproces. Als alles getekend is kan het verhaal gepubliceerd worden. Ik hoop dat de *Westerheem* het artikel op wil nemen".

Op de vraag wat Leo na dit project gaat doen antwoordt hij:

"Mijn volgende aandachtspunt is het aardewerkcomplex van de Cathrijnstraat, een deels gesloten vondstcomplex uit de veertiende en vijftiende eeuw. Dit materiaal sluit gezien zijn vroege datering mooi aan op datgene dat al verschenen is over onderzoek van Leids materiaal (denk aan de ABC-verslagen)". Leo voegt er tenslotte aan toe dat hij de publicatie van zijn kennis en bevindingen essentieel vindt voor de kennisoverdracht. "Als Leidenaar voel ik mij speciaal betrokken bij de historie van mijn stad. Door mijn onderzoek kan ik mijn eigen bijdrage leveren aan die boeiende Leidse historie".

Eric van der Kuijl



ARCHEO-BOEK-REVIEW

Binnengekomen:

Grondig Bekeken - Afdeling Lek- en Merwestreek
12e Jaargang no. 2 - juni 1997

Grondig Bekeken verhaalt o.a. over het Landschapsplan, een uitvloeisel uit het convenant Alblasserwaard-Vijfheerenlanden. Het is bedoeld om de kwaliteit van bestaande natuur- en landschapswaarden bij de voortschrijdende ontwikkelingen te handhaven. Lek- en Merwestreek vraagt hierin speciaal aandacht voor archeologische waarden van het gebied. Verder is er aandacht voor de onderzoeken in het kader van de Betuwe-spoorlijn in deze regio. Verslagen van eigen onderzoek gaan over een project aan de Groenmarkt te Dordrecht, en in Giessen-Nieuwkerk (Dorpsstraat). Vooral het laatstgenoemde project wordt breed uitgemeten. Uit de conclusie valt te lezen dat, hoewel het ging om een 12e-eeuwse ontginning, er pas aanwijzingen voor bewoning van het gebied zijn vanaf het eind van de 14e eeuw. Men heeft bij de opgraving resten aangetroffen van een 15e-eeuwse ophoging met sporen van een houten huis. Het werd in de 16e eeuw vervangen door een stenen burgerhuis. In de 18e eeuw wordt het huis vervolgens weer gesloopt om plaats te maken voor groter opgezette huizen. De detectorvondsten geven blijk van een welgestelde bevolking vanaf de tweede helft van de 16e eeuw.

AWN Nieuwsbrief no. 3 - Afdeling Midden-Brabant

De afdeling Midden-Brabant is op excursie geweest naar Den Bosch. Zo'n uitstapje is niet compleet zonder een rondvaart op de Binnen-Dieze, zo blijkt. Ook hebben de leden een rondleiding gehad door het depot van de Gemeentelijke Bouwhistorische en Archeologische Dienst van Den Bosch. Tevens is er een aankondiging voor een nieuwe excursie voor deze jonge maar ondernemende afdeling. De excursie bestaat uit een archeologische fietstocht door de Brabantse Kempen. Wellicht een suggestie voor onze afdeling ??

Meegegraven kan er worden bij de stadsarcheoloog in Breda. Deze is een onderzoek gestart naast de muren van de KMA (Koninklijke Militaire Academie). Daar wordt gezocht naar de bewijzen voor de ouderdom en bestemming als havenplaats aan de Mark.

Verder aandacht voor een bijzonder raadselachtig flesje. Houdt u van puzzels of weet u gewoon wat het voorstelt, laat het afdelingsbestuur hier dan iets van weten.

De nieuwsbrief sluit af met een artikel over de speurtocht naar de Herberg van Thorn in Breda.

Voor belangstellende liggen de beschreven afdelingsbladen ter inzage in de werkruimte op de Geregracht. Graag wel even melden aan de secretaris als u iets wilt lenen.

Eric van der Kuijl

Uit *Groot Voorschoten* van 10 juli 1997:

Interessant gebied voor archeologen: Voorschoten vroeger rijker dan nu.

Deka Wielenga.

"Weet je", zegt Dirk van der Kooij (55), veldwerkcoördinator van de afd. Rijnstreek van de Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland, "dat deze omgeving voor opgravingen heel interessant is? Dat komt omdat wij hier in een 'nat' gebied zitten. Daarom zijn veel oude voorwerpen in de grond goed bewaard gebleven."

Als leek zou je precies het tegenovergestelde verwachten. Door al die nattigheid zal alles wel snel verrotten, denk je. "Juist niet", legt Van der Kooij uit. "Als de voor ons interessante oude voorwerpen onder de grondwaterspiegel zitten, kan er geen zuurstof bij en blijft het goed. Op de Veluwe bijvoorbeeld vind je veel minder. Daar is het droog, de zuurstof dringt dieper door in de bodem en verpulvert als het ware alles wat in de grond zit."

Motorpomp

Aanleiding tot ons gesprek is een persbericht van de afdeling Rijnstreek van de Archeologische Werkgemeenschap in Nederland, met de mededeling dat een zekere heer A.J. Vermeulen uit Sassenheim een motorpomp en nog wat andere materialen aan deze afdeling heeft geschonken. "Die motorpomp", vertelt Van der Kooij, "is voor ons heel belangrijk, omdat wij vaak werken in een omgeving waar geen electriciteit is en wij dus niets hebben aan een gewone, elektrische pomp. Dit ding is 'selfsupporting' en kun je overal gebruiken. Ik zei al, we graven hier bijna steeds in een natte omgeving, dus moet de zaak, zolang wij bezig zijn, droog gehouden worden."

Strandwal

"Voorschoten", doceert archeoloog Van der Kooij, "is een interessant gebied omdat het op de meest oostelijke strandwal van deze omgeving ligt. De volgende strandwal zit zo'n beetje onder de Rijkstraatweg en de jongste strandwal ligt in Wassenaar, vlak achter de huidige duinen". Op de plek waar nu de Voorschotenaars leven, winkelen, werken en liefhebben, vochten al zo'n drieduizend jaar vóór Christus hun voorouders om het dagelijkse bestaan. "We weten uit de opgravingen ook wel iets over de eetgewoonten van die lieden", vertelt Dirk van der Kooij. "Ze aten bijvoorbeeld veel vis, zoals steur. Dat weten we uit de botjes en zelfs de graten die wij gevonden hebben. Je zult die overblijfselen uit dat tijdperk, het 'Neolithicum', in Limburg en Brabant niet aantreffen. Wij rangschikken de hier gewoond hebbende bewoners uit dat tijdperk onder de 'Vlaardingercultuur', genoemd naar de eerste vondsten, vooral aardewerk, uit die periode, die in Vlaardingen en omgeving zijn gedaan."

IJzer

Ook vondsten uit het 'IJzertijdperk', achthonderd vóór Christus tot het jaar nul, worden regelmatig in de Voorschotense bodem gevonden, maar daar zijn maar zelden echte ijzeren voorwerpen bij. Die waren volgens de archeoloog in die tijd al te kostbaar. Men gooide dat niet weg. Het werd nadat het versleten was, weer omgesmolten tot andere zaken. Net zoals de latere gouden munten. Ook die zijn zeldzaam om dezelfde reden. Soms vindt men wel eens een pot met gouden en zilveren munten, maar dan meestal bij de restauratie van een oud gebouw. Men noemt dat 'schatvondsten'. Iemand heeft dan in de oudheid zijn bezit begraven en werd waarschijnlijk een kopje kleiner gemaakt, zonder de gelegenheid te hebben gehad anderen te vertellen waar zijn 'schat' lag begraven. "Weet je wat je ook zelden vindt?", zegt Van der Kooij, "klompen; als die versleten waren, werden ze gebruikt als brandstof".

Geheimhouding

Al deze verhalen vertelt de archeoloog ons ergens in de buurt van Voorschoten, waar hij en enkele andere leden van zijn vereniging bezig zijn de bodem te onderzoeken. De voorwaarde voor ons gesprek is dat wij absoluut niet in de krant mogen schrijven waar de heren nu zitten. "We hebben het meer meegemaakt"

verdedigt Van der Kooij deze geheimhoudingsplicht "dat wij ergens aan het graven waren en na een weekend bleek dat het publiek ook een beetje archeoloog-je had gespeeld en de hele zaak voor ons had verpest. Dus ... sorry". Is iemand serieus geïnteresseerd in dit werk, dan kan hij of zij zich opgeven bij deze vrijwilligers-vereniging. "Wij ondersteunen de beroepsarcheologen van gemeentes en het rijk. Zij hebben niet genoeg mankracht om alles te onderzoeken en dus zijn ze erg blij met ons."

Roucoop

Eén van de leukere activiteiten van de vereniging was de opgraving van het kasteel 'Roucoop' aan het einde van de huidige Rouwkooplaan. Dirk van der Kooij: "Er moest daar een bedrijfsgebouw komen en wij kregen de gelegenheid om, voordat de vloeren werden gestort, de fundamenten en muren van het kasteel bloot te leggen. Weet je overigens dat in deze omgeving vroeger heel veel kastelen en landhuizen stonden? Een groot deel daarvan is afgebroken in het begin van de negentiende eeuw en ook daarvoor. Talrijke toenmalige rijke families hadden tijdens de Franse overheersing hun fortuin verloren en waren gedwongen hun huizen te ontmantelen. Ze verkochten het materiaal en ook de bomen uit de parken rondom hun buitengoederen. Daarvoor in de plaats kwam weiland." Gek idee eigenlijk, dat onze omgeving zo'n tweehonderd jaar geleden rijker was dan nu. Eerlijk is eerlijk... wèl voor de 'happy-few'.

Voor geïnteresseerden: Aanmelding bij de AWN: Waldeck Pyrmontlaan 8 B/2, 1075 Amsterdam.

EEN BRONSTIJDBOERDERIJ IN NOORDWIJK.

Omdat de gemeente Noordwijk plannen had om een groot gebied langs de Goeweg in te richten als woningbouwlocatie werd er besloten tot het laten uitvoeren van een prospectief onderzoek. Deze archeologische inventarisatie werd uitgevoerd door RAAP en leverde 4 vindplaatsen op waarvan twee volgens RAAP uit het Laat-Neolithicum of de Vroege Bronstijd zouden stammen. De vindplaatsen lagen op de strandwal.

Vanwege deze resultaten vond begin dit jaar een proefonderzoek (AAO) plaats. Al gauw bleek dat de beide vindplaatsen die door RAAP waren aangewezen iets heel anders voorstelden. Beide vindplaatsen maakten deel uit van een omvangrijk

akkercomplex dat in de huidige vorm ongeveer 200 bij 100 meter is, maar oorspronkelijk veel groter moet zijn geweest. De meeste omringende percelen zijn namelijk tot 3 meter diep omgezet. Het bleek te gaan om een akkerpakket dat uit 3 fases bestond. In alle fases had het ploegen plaatsgevonden met behulp van een eergetouw. Het meest opmerkelijk was een greppelsysteem dat samenhangt met de jongste fase en een onregelmatige percelering weergeeft. Tot nu toe is 1 perceel van 25 bij 25 m blootgelegd; nader onderzoek naar de overige percelen moet nog volgen.

Wat de reden voor deze percelering is geweest, is onduidelijk. Ongetwijfeld hebben de greppels ook gezorgd voor een goede afwatering van de akkers. Mogelijk is dit akkersysteem enigszins te vergelijken met de Celtic fields uit Oost- en Zuid-Nederland. Over de datering van de drie fases is nog niets te zeggen, waarschijnlijk stammen ze uit de ijzertijd, misschien zijn ze nog wel iets ouder (we wachten nog op de C14-analyses).

Na deze (betrekkelijke) teleurstelling moest er nog een sleuf getrokken worden door een middeleeuwse vindplaats. Tot onze verbazing bleken zich daar sporen te bevinden uit de Vroege Bronstijd. Snel werd duidelijk dat het om een structuur uit de Vroege Bronstijd moest gaan. Dat was de reden dat het proefonderzoek moest plaatsmaken voor een opgraving. Het resultaat was een huisplattegrond die NO-ZW georiënteerd is. De plattegrond is tweeschepig en min of meer bootvormig. De lengte is 22 meter, de breedte 6 meter. In het zuidwesten is de plattegrond afgerond. De begrenzing in het noordoostelijke gedeelte geeft wat meer moeilijkheden. Daar zijn enkele wandpalen verdwenen.

Dit hangt samen met de vondstomstandigheden. De plattegrond was gelegen in een laagte in het landschap. De paalkuilen die aan de rand van deze laagte gelegen waren hebben het meest te lijden gehad van erosie en zandverstuivingen uit later tijd. De sporen werden afgedekt door een bruin-humeuze laag (mogelijk een restant van het vloerniveau?) waarin zich aardewerk bevond met Wikkeldraadversiering en Hilversumaardewerk benevens enkele afslagen van vuursteen. Daarnaast lijkt ook de inhoud van enkele kuilen voldoende gegevens te leveren om de plattegrond te dateren in de Vroege Bronstijd (het is ook hier wachten op de C14-dateringen).

De putten rond de huisplattegrond leverden nauwelijks sporen op. Waarschijnlijk zijn de meeste (afval)kuilen en structuren rond de plattegrond door erosie verloren gegaan. Aan de zuidkant van het opgravingsterrein kwamen nog wel enkele sporen uit de IJzertijd tevoorschijn. Mogelijk vormen zij de aanzet tot een nederzetting. Het opmerkelijke van deze opgraving is dus eigenlijk dat we anders

dan gebruikelijk nu eens wel een plattegrond hebben maar dat de meeste kuilen eromheen ontbreken.

Ook het archeobotanische onderzoek heeft tot nu toe enkele verrassende vondsten opgeleverd. In een haardkuil werden enkele verkoolde fragmenten van brood-tarwe aangetroffen, een graansoort waarvan tot voor kort werd aangenomen dat hij rond die tijd nog niet voorkwam in deze streken.

Een goede parallel voor de huisplattegrond uit Noordwijk is niet makkelijk te vinden. Gewezen moet worden op de plattegronden van Molenaarsgraaf en Vasse. De plattegronden uit Molenaarsgraaf zijn niet met zekerheid in de Vroege Bronstijd te dateren en niet geheel onomstreden, de plattegronden uit Vasse zijn moeilijk te interpreteren wegens gebrek aan dateerbaar vondstmateriaal. De uitwerking van de gegevens van de opgraving in Noordwijk moet nog van start gaan, maar het belang van deze opgraving voor onze kennis over de Vroege Bronstijd in (West) Nederland heeft geen verdere uitleg nodig.

Henk van der Velde

Project: Wetlands

projectleider: R.M. van Heeringen

Dagelijks Wetenschappelijk Leider: H.M. van der Velde

Veldtechnicus: F. van Kregten

illustratie: M. Kosian

EXCURSIE DORDRECHT

Op zaterdag 15 november 1997 zal er een excursie georganiseerd worden naar Dordrecht. Het is de bedoeling om rond 10.00 uur te vertrekken vanaf het verenigingsgebouw aan de Geregracht 50 te Leiden.

Voorlopig programma:

- Rondleiding over de opgraving op het Statenplein, de oudste nieuwbouwwijk van Dordrecht (12e/13e eeuw).
- Stadswandeling o.l.v. Jan Koonings. Jan is werkzaam op de opgraving en gids bij het VVV. Geboren en getogen in Dordt, weet hij veel over de geschiedenis van zijn stad. Aan de hand van een circa twee uur durende rondleiding krijgen we de fraaiste lokaties te zien, inclusief het oudste nog bewoonde huis van Nederland

(t Seepaerd uit ca. 1495).

- Bezoek aan het verenigingsgebouw van de afdeling Lek- en Merwestreek, alwaar de lunch plaatsvindt. Leden van de Lek- en Merwestreek vertellen over de werkzaamheden van hun afdeling.

- Voor de liefhebbers is er ter afsluiting een bezoek aan het Dordrechts Museum en Museum Simon van Gijn, waar momenteel de tentoonstelling over de moord op de beroemde Dordtse gebroeders De Witt te zien is. Dit ter nagedachtenis aan deze gebeurtenis 325 jaar geleden.

Kosten van dit alles: f 5,- p.p.

Gelieve voor 1 november over te maken op gironummer 3149223 t.n.v. Penningmeester AWN-afdeling Rijnstreek, Leiden.

N.B.

De excursie gaat alleen door bij een voldoende aantal deelnemers (minimaal 15 personen). Bent u in het gelukkige bezit van een auto en bent u bereid om op de dag zelf te rijden (kosten worden vergoed), geeft u dit dan a.u.b. aan op uw deelnameformulier. Strookje gelieve op te sturen naar het redactie-adres:

Geregracht 50, 2311 PB LEIDEN.

Naam.....

Adres.....

Telefoonnummer.....

geeft zich op voor de AWN-excursie naar Dordrecht op 15 november. Ik ben bereid om wel / niet voor vervoer te zorgen.

(doorstrepen wat niet van toepassing is).
